

Den 1. september 1989 sættes det officielle punktum for et af Danmarks hidtil største restaureringsarbejder, restaureringen af Koldinghus. Det er da 15 år siden, at dette store projekt blev sat i gang.

Baggrunden for restaureringen var den brandkatastrofe, der i slutningen af marts 1808 lagde slottet i ruiner. Spanske soldater, sendt til Danmark under Napoleonskrigene af vores allierede kejser Napoleon af Frankrig for at bistå os mod et felttog mod Sverige for at tilbageerobre de tabte skånske landsdele, fyrede lidt for kraftigt op i en af slottets kammer. Slottet brød i brand, og datidens primitive brandslukningsredskaber gjorde ikke megen gavn. Slottet udbrændte, men krigen og statsbankerotten i 1813 betød, at Koldinghus forblev en malerisk ruin – anvendelig kun som et bekvemt stenbrud for den lokale befolkning.

Koldinghus 1250-1808

Det Koldinghus, der brændte i 1808, var resultatet af århundreders byggeaktivitet. Grunden blev lagt i midten af 1200-årene, men rester af dette tidligste Koldinghus er ikke påvist endnu. Den nuværende nordfløj stammer fra 1400-årenes midte, medens vestfløjen er tilføjet omkring 1470-75. Siderne mod syd og øst var dengang dækket af en ringmur med en bred voldgrav tæt udenfor.

Omkring midten af 1500-årene lod Christian III de midtalders forsvarsindretninger sløjfe og borgen ombygge til et rent civilt slot, det første i Danmark. Sydfløj og østfløj stammer fra denne udvidelse, hvor der tilføjedes slottet et nyt kapel, det første protestantiske kirkerum i Danmark. Og omkring 1600 satte Christian IV kronen på værket. Han erstattede Christian IIIs beskedne kapel med en ny prægtig slotskirke, indbyggede en 57 meter lang riddersal og lod det solide Kæmpetårn opføre som en hilsen til alle sydfra kommende gæster til kongens danske rige.

Endnu i 1720'erne blev Koldinghus underkastet en omfattende restaurering og modernisering. De officielle repræsentative rum blev opgivet og slottet indrettet til privat beboelse for kongefamilien, når den var i Jylland. Det var resultatet af denne ombygning, Frederik IVs barokslot, der brændte i 1808.

Koldinghus - en restaurering, der imponerer en hel verden

Et af Danmarks største restaureringsarbejder nærmer sig sin afslutning. Museumsinspektør Poul Denroth-Schou fortæller om projektet på Koldinghus.

Straks efter branden tænkte ingen på at genopføre det udbrændte slot. Amtmanden var forlængst flyttet fra Kolding, og riget var i krig, der endte med statsbankerotten i 1813 og tabet af Norge i 1815.

Først i 1863 fik den tidligere amtmand i Vejle amt, indenrigsminister Orla Lehmann, den tanke at genopbygge Koldinghus til kavallerikaserne. Krigen 1864 hindrede dog byggeriet. Siden 1890'erne har Museet på Koldinghus og dets skiftende bestyrelser til stadighed været drivende kræfter bag alle genopbygningstanker, omend størsteparten af byggearbejderne er finansieret med offentlige midler.

Efter en spæd begyndelse i nordfløjens stueetage i 1890'erne blev vestfløjen restaureret under 1. verdenskrig. I 1930'erne blev Kæmpetårnet genopbygget, og i 1965 blev vagtstuen i østfløjen bragt under tag. Da var imidlertid endelig nedsat et boligministerielt udvalg, der skulle overveje fremtiden for Koldinghus slotsruin. 1969 – ethundredeseks

år efter den første genopbygningstanke – anbefalede udvalget, at Koldinghus skulle restaureres.

Inger og Johannes Exner

Der skulle dog gå endnu et par år, inden man handlede. I 1972 udvalgte ægteparret Inger og Johannes Exner, Århus til at forestå restaureringen. Det første forslag, fremsat året efter, gik ud på at genskabe slottets ydre form fra 1808 med en moderne stål-og-glas konstruktion. Derved ville det være åbenlyst for alle, hvad der var oprindeligt, og hvad der var restaurering.

Imidlertid kunne Exneres første forslag ikke samle tilstrækkelig folkelig opbakning, og da samtidig Det særlige Bygningssyn sagde nej tak til gennemsigtige vægge, måtte forslaget lægges bort.

Efter endnu en pause blev arbejdet genoptaget i 1975, og siden da er restaureringen af Koldinghus foregået som en fortsat proces.

Restaureringens idé

Den igangværende restaurering tilsigter ikke at genskabe et kongeligt slot, men at bevare en ruin, der i sig gemmer 700 års Danmarkshistorie. Restaureringen bevarer Koldinghus som et stærkt virkende historisk monument. Ruinen indkapsles og beskyttes af en ny arkitektur, der indrammer og understreger dens fortælleverdi.

Det er restaureringens gennemgående idé at berøre ruinen mindst muligt. Ruinen er hovedkilden til slottets skiftende udsende og indretning. Derfor forbliver ruindemurene stående stort set urørte.

Det var fra begyndelsen klart, at ruinen var i en meget ringe forfatning. Derfor er der i kældrene under syd- og østfløjene lagt nye betonfundamenter, hvorpå der er rejst en konstruktion af laminerede træsøjler, der bærer tag og etageadskillelser. Det store manglende murparti mod sydøst er dækket med en let trævæg, der er ophængt i tagkonstruktionen og fastspændt til murværket fornedet. Trævæggen er udvendigt beklædt med kløvet egetræsspån. De laminerede træsøjler står i fuld højde fra fundamenter til tagkonstruktion

med en såkaldt kardansk ophængning ved alle etager for at opfange alle bevægelser i den nye konstruktion. Disse særlige konstruktioner skyldes rådgivende ingeniør Erik Holm Christensen, Kolding.

Med restaureringen af sydfløjen på Koldinghus er der skabt et enestående rum i Danmark. Den særlige restaureringsidé har betydet, at hele sydfløjen står tilbage som et stort rum med dybe balkoner, der fra vest rækker ind mod den centrale del af sydfløjen, ruinsalen i fløjens østlige halvdel, der står i fire etagers højde. Kælder og de tre etager forbindes med indvendige trapper, der med forskellige retninger fører den besøgende op gennem ruinen med et klart udsyn til murværket, der er præget af brand og næsten to århundreders udvendigt slid. Det gamle murværk fremtræder fortsat som ruin, og som på en ruin gror der stadig grønne planter på de vandrette afsatser.

Stat, amt og kommune

Restaureringen af Koldinghus udføres i et samarbejde mellem husets ejer staten, repræsenteret ved Boligministeriets Ejendomsdirektorat, og husets brugere

Kolding kommune og Vejle amtskommune, der samarbejder om driften af Museet på Koldinghus. Staten kommer med 60% af byggeomkostningerne, medens de kommunale kasser dækker de 40% med $\frac{1}{3}$ til Vejle amtskommune og $\frac{2}{3}$ til Kolding kommune. For fuldstændighedens skyld skal det dog noteres, at til byggeriets første etape bidrog også Ribe og Sønderjyllands amter, der derved markerede en historisk tilknytning til Koldinghus. De samlede udgifter i forbindelse med restaureringen vil andrage omkring 75 millioner kroner.

Til gengæld har Danmark fået et restaureringsprojekt, der vil give genlyd over hele verden. Allerede nu besøges slottet af mange fagfolk på forskellige felter, arkitekter, museumsfolk,

byggeadministratorer, der ønsker at studere en restaurering, hvis lige ikke kendes noget sted.

Det arkitektonisk fremragende resultat på Koldinghus skyldes en usædvanlig lykkelig kombination af et par visionære arkitekter, en opfindsom ingeniør og et dristigt og fremsynet byggeudvalg med repræsentanter fra stat, amt og kommune, der har set storheden i arkitektens visioner og haft tillid til resultatet.

Publikum har allerede haft mulighed for at se sydfløjens indre under sidste sommers udstilling om Christian IVs arkitektur. Men fra 1. september 1989 glæder museet sig til at kunne fremvise det helt færdige resultat, når slottet bliver genindviet efter at have været under genopbygning og restaurering i 126 år.